

GINTARO ISTORIJA

F. VLADIMIROVAS
(Tęsa)

Oficialiai dokumente gintaras pirmą kartą minimas 1224 metais. Šis dokumentas, išduotas teutonų ordino riterių Samlando vyskupui, pripažįsta pastarajam teisę žvejoti ir kasti gintarą visoje srityje į šiaurę nuo Pilaui. Tą patį kartą patvirtina, kad jau tais laikais gintaro klodai turėjo didelę prekybinę reikšmę. Tačiau gintaras Europoje buvo žinomas jau daug anksčiau—dar priešistoriniais laikais. Per archeologinius kasinėjimus Didžiojoje Britanijoje gintaro karoliai dažnai randami bronzos eros kapuose. O gintaro talismanai, priskiriami akmens erai, rasti Rytų Prūsijoje priešistoriniuose kapuose netoli Juodkrantės. Gintaro gabalų taip pat rasta kasinėjant graikų Mikėnų mieste senovinius kapus, kurie priskiriami beveik mitologiniams laikams. Gintarą minint aptinkame pačią ankstyviausią literatūrą. Homero Odisejoje gintaras minimas tris kartus.

Graikų filosofui Falesui, gyvenusiam pradžioje VII ir gale VI amžių mūsų eros, priskiriamas elektros atradimas: jis pastebėjo, kad gintaras patrintas pritraukia kaulėnulis šiaudų ir kitas lygiarūšes medžiagas.

Pirmąsias, palyginti, pilnas žinias apie gintarą mes aptinkame tik daug vėlesnėje literatūroje, būtent—Plinijaus Vresniojo (23-79 m. mūsų eros) raštuose, suderinusio savo mokslo darbus su karo tarnyba. Plinijus pasižymėjo nepaprastu darbštumu ir buvo laikomas mokslingiausiu to meto žmogumi.

Jis visai teisingai apsprendė gintaro kilmę, kalbėdamas apie jį kaip apie produktą, kurio pirmasis šaltinis buvo senovės seniai dingęs pušų miškas.

"Gintaras, be abejo, yra šiaurės vandenyno salų padaras... Jis susidarė iš 'kaulinių smegenų', išskiriamų medžių, priklausančių pušų rūšiai, panašiai, kaip deruva išskiria paprastos pušys. Iš pradžių—tai buvęs tik skystimas, kurio išsivėjęs didelis kiekis, vėliau jis pamažu standėjo ir kietėjo nuo karščio arba šalčio arba nuo jūros veikimo, kada po potvynio gintaro gabalai nuplaunami nuo krantų."

"Ir mūsų seneliai,—toliau sako Plinijus,—taip pat manė, kad taitai yra medžio sultys, dėl to jas ir pavadino 'succinum' (akmens sultimis). Svąrų įrodymą, kad tas medis priklausio prie pušų rūšies, duoda tas faktas, jog trindami gintarą uždužiam kvapą, kuris primena pušis, o uždegtas jis dega kaip pušų deglas ir skleidžia tokį pat kvapą..."

Ligi 1800 m. mokslinis gintaro pažinimas buvo labai apribotas, jo veik niekas nepapildė jokiais naujais duomenimis. Priešingai, žinomas vokiečių mokslin-

kas Georgas Baueris (Agricola), gyvenęs XVI amžiuje, sukūręs savo kalnų dervos teoriją ir gintarui nustatęs naują terminą—"lapis ardens" ("degantis akmuo"),—savo stambia klaida ilgam sulaukė mokslinę gintaro problemos raidą. Ši klaida išsilaikė daugiau kaip šimtą metų ir buvo sugriauta mokslininkų, pradėjusių tirti gintaro problemą, apsišarvavus naujomis žiniomis apie žemės praeitį. Medžio dervos teorija buvo atstatyta, o kiek vėliau chemijos analizė sudarė tokią gintaro formulę: C10 H16O, labai artimą kamforo formulėi: C10 H18O.

Baltijos jūros gintare gintarinės rūgšties tūris nustatomas 3%-8%. Kiek skirtingos nuo Baltijos gintaro atmainos užtinkamos Rumunijoje, Sicilijoje ir Burmoje. Įvairiose vietose randamos dar ir kitos gausios iškasamos dervos atmainos, taip pat vadinamos "gintaro" vardu, savyje mažai turinti gintarinės rūgšties, o kai

APIE KANSAS LIETUVIŲ GYVENIMĄ

Kansas City, Kapsas Yra Apie 50 Lietuvių Seimynų; Kansas, Missouri, Apie 30 Seimynų.

Nuo pažangaus judėjimo, nuo vilniečių į Kansas City beveik niekas nebuvo atvažiavęs. Kartą čia buvo atvykęs L. Prūseika. Tas buvo senai, ir kiek tada buvo atalkta, tai jau viskas išnyko.

Nuo senai čia jauni žmonės nesirūpino pažangiom darbininkų organizacijom, o nesant darbininkų organizacijų, nėra nei pažangaus judėjimo.

Nėra Kultūrinio Veikimo.

Prieš praėjusį pasaulinį karą Kansas City įsisteigė šv. Kazimiero Draugija. 1913 metais susiorganizavo šv. Kazimiero parapija, pastatė lažnyčių ir pariskvičių kunigą.

Šv. Kazimiero Draugijos pirmas prezidentas buvo V. Zemašis; dabar prezidento pareigas eina P. Kojas. Draugija turi apie 60 narių.

Parapija ir Lietuvių Kolonija.

Per paskutinius 10 metų čia klebonu yra F. Zekas, Amerikietis gims, o Lietuvos augeis ir paskui ligai gyvenęs Pittsburgho apieilinkė. Pasirodo, kad kun. F. Zekas netik nepaiso lietuvių kultūrinio veikimo, bet visai nepaiso nei lietuvių kalbos. Yra parapijinė mokykla, bet vaikų lietuvių kalbos nemokina. Bažnyčioje visai mažai kas žina lietuvišką.

Kunigas Prieš Parapijos Komitetą.

Apie keturi metai atgal parapijos komitetas pareikalavo nuo kunigo paprastų parapijonų teisių; viską sutvarkyti, kaip tai įplaukas ir t. t., kunigas Zekas pasakė, kad jis vyskupo pastatytas, jis komitetą pasistatė, o ne jį komitetas ir jokios kontrolės nereikia.

Vienas komiteto narys nuvažiavęs papasakojo vyskupui apie klebono nesiskaitymą su komitetu. Vyskupas tam nariui pareiškė, kad jis tvarko kunigą ir parapijos komitetas gali tuom nesirūpinti.

To neužteko. Vieną sekmdienį kunigas, sakoma, numetęs kopą išrėžė lietuvišką pamokslą prieš tą asmenį, kuris dryso parapijos reikalus važiuoti pas vyskupą ir savo pamokslė pareiškė, kad jis farizėjų nukryžiauos. Žinoma, teisingam žmogui teko pasitraukti iš ko-

vo padaryta dar viena stambi klaida: nedidelius rusvo anglies klodus jie palaikė pagrindu šių laikų gintarui susidaryt. Ir dėl to buvo imta klaidingai manyti, jog pirmykštis "gintarinis miškas" augęs pelkėse. Pagrindo tokiam teigimui davė toji aplinkybė, jog čia pat, šalia mėlynosios žemės, o kartais ir ant jos, buvo rusvojo anglies klodai. Tie klaidingi įsivaizdavimai, išsilaikę ligi imperialistinio karo, privedė prie teigimo, kad "gintarinis miškas" augo J. Amerikos Valstybėse, dabartinėse kiparių pelkėse. Buvo manyta, kad jis buvęs panašus į akmens anglies eros pelkęs, vadinasi, to periodo, kada susidarė didžioji anglies pasaulinė atsargos dalis,

kurios ir visai jos neturi. Galima manyti, tai—kitų medžių suakmenėjusi derva. Medžiui, Baltijos gintaro šaltiniui, buvo prikergetas mokslinis vardas Pinites succinifer, taitai reiškia: "gintarą teikiąs pušiarūšis medis."

XIX amžiaus pirmosios pusės gale mokslininkų bus (Bus daugiau)

miteto ir iš parapijos. Kunigas Z. dabar elgiasi kaip jam tinka. Be to, čia yra keturios mokyklos, kurios mokia vaikus poterį ir paskaityti bei parašyti.

Kunigas Zekas Nenori Lietuvių.

Keletas metų atgal čia buvo Vytautas Diečlajus su šokių mokykla. Kunigas labai pyko kalmą pas jį užėjo.

Apie du metai atgal buvo užkviesti broliai Motuzai su jų džiaus iš Lietuvos. Kun. Zekas parašė laišką, kad jie čia nevažiuotų. Netai senai buvo atvažiavę lietuviški biblijos studentai. Juos su policija išvijo nuo gatvės.

Maloni Muzikantų Seima.

Kristopai yra maloniūs lietuviai nuo šidlaus. Augina vienturtę dukrelę Juliją Kristopaitę, šaunią smuikininkę ir graikščią lietuviškų šokių šokikę.

Keturi metai atgal Kansas City surengtam WPA festivalė Julija Kristopaitė gerai atsižymėjo su Broniu Aleksačiu. Jiem šokių melodijų pagriežė Kristopas, kuris yra muzikantas iš Lietuvos ir čia savo klernetu visose lietuvių vestuvėse pagrajiną.

Aukšinės Vestuvės ir Mirtis.

Bene seniausiai čia gyvena Gaidžiū. Pereitę kovo mėnesį Augustinas Gaidys ir Rozalija jo žmona minėjo aukšines vestuves—50 metų seimyninio gyvenimo sukaktį. Gaidžiū užaugino 3 sūnus ir 3 dukteris. Gaila, kad po jų gražų iškilimų gegužės mėnesį A. Gaidys numirė.

Kristopienė, kuri augina graikščią dukrelę tebelankančią aukštesnę mokyklą, žada atvažiuoti į svečius į Chicago, pas savuosius.

Lietuviai Industrijose.

Didžiama europiečių lietuvių dirbdavo stakdaruose. Dar ir dabar nemažai jų dirba mėsos industrijų ir priguli prie umios. Jaunimas dirba smulkesnėse įmonėse ir raštinėse.

Čia pribuvus susipažinai su Zviegiais, Semetėiu, Kristopais ir su Strumilu, kuris turi lavoną. Tas pažintis vilniečiai stengimės palaikyti ir prapalatinėti.

F. A.

Laikė šio vajuas, kada prenumeratos kaina nupiginta, pasistengime padvigubinti "Vilnies" tiražą!

"Vilnies" Vajus

PRASIDĖJO SU PIRMA DIENA SPALIO IR TĖSIS IKI PIRMAI DIENAI GRUODŽIO

KODEL?

Kad padvigubinti dienraščio "Vilnies" skaitytojų skaičių!

KAIP TĄ ATSIEKTI?

Su pagelba visų senųjų dienraščio skaitytojų, buvusių ir naujų vadininkų, visų pažangiųjų organizacijų narių!

AR SUNKU BUS PASIEKTI TIKSLAS?

Padvigubinti "Vilnies" tiražą negali būti sunku, jei imsime sekamus faktus:

1. Kurie skaitote "Vilni" nuo jos įsikūrimo, per suvirš dvidešimts metų, persitikrintote, jog be pažangaus dienraščio tiesiog negalėtumėt gyventi. Jei "Vilnis" patinka jums, tai jį patiks ir jūsų kaimynams, pažystamiems, kada jie gaus proga su ja susipažinti. Štai neišsėmiamas šaltinis naujų skaitytojų!

2. Kai visas demokratinis pasaulis nusistatęs prieš fašizmą, kada eina žiauriausias žmonijos istorijoje karas tarpe tamsiųjų fašizmo jėgų ir civilizacijos, juk kiekvienas sveikai maštąs žmogus nori gauti greičiausias ir teisingiausias žinias. "Vilnis" jau per virš 20 metų įrodė, jog pradedamas skubų ir teisingų žinių yra pareiga gero dienraščio. Kurie ikišiol pasitenkino kitais laikraščiais, pamatę skirtumą "Vilni" pasilikite jos skaitytojais ant visados. Tai kitas šaltinis naujų skaitytojų.

3. Mes esame įsitikinę, kad kiekvienas "Vilnies" skaitytojas, kiekvienas pažangus, demokratiniai nusiteikęs lietuvis, pagelbės šiame vajuje pakalbinti savo pažystamus užsiprenumeruoti "Vilni". Jei praėjusiais vajais nekurie vajininkai gavo po dešetuk naujų skaitytojų, tai ar galima sakyti, jog vienas skaitytojas yra sunku gauti? Jei didžiūma skaitytojų gaus bent po vieną naują, pridėjus smarkiusius vajininkus, lengvai padvigubinsime "Vilnies" tiražą.

LENGVATOS NAUJIEMS SKAITYTOJAMS

Laikė šio vajuas metinė "Vilnies" prenumerata naujiems skaitytojams tik \$5.50; pusei metų—\$3.00. Chicagoje: metams \$7.50; pusei metų—\$4. Kurį prenumerata baigiasi ir atsinaujinsite laikė vajuas, gausite dovanų knygą. Seniems skaitytojams prenumeratos kaina: Chicagoje metams \$8.00; pusei metų—\$4.25. Visur kitur Jungtinėse Valstijose: metams \$6; pusei metų—\$3.25.

DOVANOS VAJININKAMS IR SKAITYTOJAMS:

Už 500 Punktų \$10 ir Proporcionaliai Aukštyn; Pavyzdžiui, Vajininkas, Pasiekęs 5,000 Punktų, Gaus \$100; 10,000 Punktų—\$200

SPECIALĖS DOVANOS:

Už 20 Naujų Metinių Skaitytojų Dovana \$10 ir Proporcionaliai Aukštyn

Seniem Skaitytojams Dovanos—Viena Iš Šių Knygų Pasirenkant:

1. Kelias į Naują Gyvenimą ..... A. Bimbos	7. Janonio Raštai
2. "Vilnies" Kalendorius 1942 metam	8. Pajauta, Istorinis Romanas
3. Lietuva Vokiečių Okupacijos Metu (percitam kare) V. Kapsuko-Miekevičiaus	Sulietuvinto Jonas Montvila
4. Naujoji Lietuva ..... A. Bimbos	9. Žinynas ..... J. Laukio
5. Motina ..... Maksimo Gorkio	10. Alkoholis ir Spiritiniai Gėralai
6. Moteris ir Socializmas August Belol	Dr. J. J. Kaškiaučiaus
	11. Proletarinė Poezija ..... V. Fritė
	12. Rusijos Istorija ..... M. Pokrovskio

"VILNIS"

3116 S. Halsted Street

Chicago, Illinois

